

25.73x36.94	1	עמוד 21	הארץ - כותרת	19/05/2017	58562682-2
אוניברסיטת בר איל - 80039					

שינוי מבני במשרד הרווחה עלול לפגוע בילדים בסיכון

משרד הרווחה מבקש להכפיף את המרכזים לילדים לאגף שיהיה אחראי גם על בתי אבות ומקלטם לנשים מוכות. אנשי מקצוע מזהירים: נחזור מאה שנה אחורה ונאבד את הידע על ילדים ונוער

אור קשתי

חלשות. לדברי מקור הבקיא בפ"רטים, התוכנית מקודמת בטענה כי תביא לכאורה להגברת יעילות ארגונית, "אבל ההיבטים המקצועיים עיית הורחקו לשוליים, אם בכלל". פרופ' בנבנישתי, מבכירי החוקרים של ילדים בסיכון, הזהיר השבוע במכתב לשר הרווחה חיים כץ מהשלכות התוכנית המתגבשת. על ההמלצה לפצל בין "אגף חוץ-ביתי" לאגף שאחראי על הטיפול בקהילה, כתב כי אינו מכיר דגם כזה בעולם והוסיף: "אחת ההמלצות המרכזיות של כל מי שעוסק בנושא היא לוודא אינטגרציה של הרצף הטיפולי, ולמנוע מצב שבו ילד שהוצא מבית הוריו יהיה "שייך" להוצאה חוץ-ביתית ולא ייתפס כחלק מהקהילה". לדבריו, הניסיון בעולם מצביע על כך שניתוק בין השתיים חוץ-ביתית לקהילה הוא "מתכון בטוח להישארות ארוכת טווח בהשמה ולשינויים תכופים במסגרת, גורמים שנמצאו קשורים לנוכח ארוכי טווח לילדים ולמפחותיהם". דו"ח מבקר המדינה שפורסם השבוע מצביע על כשלים בטיפול של עובדים הסוציאליים בילדים הנמצאים בפנימיות. לדבריו, אנשי המקצוע, הפיצול המתוכנן רק יחריף את הבעיה.

ביקורת נוספת של בנבנישתי מתייחסת ל"הכללת מין שבאינו מיוג במי שגרים מחוץ לביתם המקורי". לדבריו, "קשה למצוא היגיון מקצועי במסגרת ארגונית מעין זו. אחת ההשלכות הקשות האפשריות של מצב זה היא ביטול הדרגתי של המומחיות שבצברה בתחום ילד ונוער. אין דין קשיש בבית אבות ומניעת התערבות בו כדין ילד במשפחתו והבטחת איכות הטיפול הנפשי בו". לדברי פרופ' בן אריה, מנכ"ל מכון חרוב המטפל בילדים נפגעי התעללות, "הקונספט המורכב בעולם הוא לתפור את הטיפולי הרווחה מקדם עכשיו תהליך הפוך — להתאים את הילד למסגרות הקיימות. זו איולת שאין איש מקצוע אחד שתומך בה". אדם אחר מוסיף כי השינוי עלול להביא ל"החלשת הממד המקצועי של הטיפול בילדים בסיכון לטובת הגברת הפיקוח והבקרה". טיפול בקשישים איננו דורש מה לטיפול בילדים בפנימיות או הפעלת מקלטם לנשים מוכות,

משרד הרווחה מגבש מבנה ארגוני חדש, הכורך יחדיו ילדים בפנימיות ובמרכזי חירום עם בתי אבות, מקלטם לנשים מוכות ועוד. אנשי מקצוע בתחום הרווחה מותחים ביקורת קשה על התוכנית, שצפויה להביא גם לפיצול מבני בין מסגרות שמחוץ לבית לבין טיפול בקהילה. "זה אסון. מדובר בנסיגה של 100 שנה אחורה", אומר פרופ' אשר בן אריה מבית הספר לעבודה סוציאלית באוניברסיטה העברית בירושלים, ופרופ' רמי בנבנישתי מבית הספר לעבודה סוציאלית באוניברסיטת בר אילן מוסיף כי המעט הידוע על התוכנית "מעורר דאגה גדולה ומדגיש את הסיבות של פתיחת הנושא לדיון, כדי למנוע כבייה לדורות". במשרד דוחים את הביקורת.

ככל הידוע, במשרד הרווחה החלו לגבש את המבנה החדש בתקופת המנכ"ל הקודם, אליעזר יבלון, שמת לפני כמה חודשים. העבודה נמשכה גם תחת המנכ"ל הנוכחי, אביגדור קפלן. לפי טיוטת התוכנית שהגיעה לידי "הארץ" והמעורבות לחדש אפריל האחרון, תחת "ראש מינהל שירותים אישיים וחברתיים" יוקמו כמה אגפים, בהם אגף חוץ-ביתי, שיהיה אחראי על פנימיות, מרכזי חירום לילדים נפגעי התעללות, בתי אבות, מקלטם לנשים מוכות, ילדים שנמסרו לאימוץ ומשפחות אומנה; ואגף נפרד, שיתמקד בשיירותם ל"משפחה וילד בקהילה". מבחינה תקציבית, אלה שני האגפים הגדולים ביותר, והם אחד ראים יחד על תקציב של כ-2.2 מיליארדי שקלים. ב-2016 חיו כ-6,600 ילדים בסיכון, בני 18-8, בכ-180 פנימיות ומעונות משפחתיים ברחבי הארץ. על אלה יש להוסיף כמה אלפים הנמצאים במשפחות אומנה ובמרכזים לנשים נפגעות אלימות. מקורות שונים בתוך המשרד מחוץ לו מדגישים שהשינויים הנידונים כעת אינם טכניים בלבד אלא בעלי משמעות להמשך הטיפול באוכלוסיות מורכבות.

מוסיפה השופטת בדימוס סביונה רוטלוי, שעמדה בראש הוועדה הציבורית לבדיקת זכויות הילד. היא מוסיפה כי מדובר ב"נסיגה מתפיסת רווחה מקובלת, עד כה גם בישראל, שלפיה ילדים ובני נוער הם אוכלוסייה נפרדת הזקוקה להתייחסות מקצועית אחרת. לפי ההיגיון הזה, מחר יבטלו את בתי המשפט לנוער ויעבירו את האחריות לבתי המשפט הרגילים". בתגובה אומרים במשרד הרווחה כי המשרד מפעיל שורה של תוכניות שמטרתן "חיווק המשפחות, מניעת הוצאה מהבית והחזרת ילדים מהפנימיות לקהילה". עוד נמסר כי הגדלת התקציב לטיפול בקהילה ותוספת תקנים לעובדים סוציאליים מבטאים "ראייה קהילתית שיקומית במונחים". בנוסף, גע לרצון להקים אגף חוץ-ביתי נמסר כי מטרתו היא "לחזק את השירותים הניתנים לילד ולמשפחה בפנימיות", ושי"כל חלוקה פנימית של תחומי התוכן שבאחריות המשרד דורשת תיאום בין-ארגוני קבוע, וכך ייעשה גם כאן".

בעוד שהתוכנית נועדה להביא ליעילות ארגונית, במשרד מזהירים שההיבט המקצועי נדחק לשוליים

התנהלות הוועד והמועצה האזורית (שסירבה להתערב בהחלטה ובכך למעשה אישרה אותה) "פוגעת ללא סמכות בחופש הביטוי", כתבה עורכת הדין טל חסין מהאגודה לזכויות האזרח, שהגישה את העתירה. לדבריה, החלפתה "מעידה על הצורך הדחוף בהכרעה שיפוטית עקרונית שתשוב ותעגן את מקומם של מתקני ציבור בערים וביישובים קהילתיים כזירה פתוחה ושווקת להחלפת דעות ולקבלת מידע, אף כאלה שאינם בקונסנוס". לפי העתירה, "מועדון החברים, בית העם ומדשאות המושב מהווים כמות אפקטיביות לקיומו של שוק דעות חופשי ופתוח... הוועד המקומי והמועצה האזורית הם אכן הבעלים והמחזיקים במתקני הציבור במושבים, אולם היבט קנייני זה אינו מאפשר להם לפעול כאילו היה זה ביתם הפרטי ולאשר החלטות לא חוקיות, המקעקות את זכות היסוד לחופש הביטוי הפוליטי".

למי שייך המועדון?

חמישה מתושבי מושב גן יאשיה הגישו השבוע עתירה לבית המשפט המחוזי בעכו, לבטל את האיסור שהטיל הוועד המקומי על קיום פעילות פוליטית במועדון היישוב — איסור שנובלד לאחר שכמה תושבים הזמינו את ארגון "שוכרים שתיקה" להרצות במועדון. עוד מבקשת העתירה לבטל את האצלת הסמכויות מהמורעצה האזורית לוועדים מקומיים בכל פעם "שנעשה בסמכות שי-

הממלכתית". עוד קובעות התקנות כי במועצה יהיו חברים לכל הפחות 15 איש, "הפעילים בשדה החינוך הערבי, אנשי חינוך ברשויות מקומיות, מוסדות להשכלה גבוהה, מוסדות להכשרת מורים וארגוני המורים".

השופטת בדימוס סביונה רוטלוי על המתווה: "לפי ההיגיון הזה, מחר יבטלו את בתי המשפט לנוער"

המועצה המייעצת הספיקה לפעול רק כמה חודשים, עד שרוב חבריה התפטרו ב-1996, לאחר ששר החינוך אמנון רובינשטיין דחה את ההמלצה להקים מרכזי רות פדגוגית נפרדת לחינוך הערבי. מאז נותרו התקנות בעינו, אבל אף אחד משרי החינוך לא הקים את המועצה מחדש. לדברי ח"כ ג'בארין, מלבד הבטחה בעל פה של אחד מיועצי בנט לפני כמה חודשים, כי "הנושא בטיפול", לא התקבלה תגובה של ממש מהשר. גם בנייה ליועץ המשפטי לממשלה

אביחי מנדלבליט, לפני כתשעה חודשים, נותרה ללא מענה. בעתירה שהגיש השבוע ח"כ ג'בארין לבג"ץ נכתב כי הקמת המועצה היא "חובה אשר שר החינוך אינו יכול לבחור שלא לקיימה". עו"ד הרן רייכמן מהקליניקה למשפט ומדיניות חינוך באוניברסיטת חיפה, שהגיש את העתירה, הוסיף כי "אין הקמת המועצה אינה רק נוגדת את הדין, אלא מהווה פגיעה קשה בשוויון וזכויות התלמידים הערבים לחינוך מותאם, שהינו אחד מהמרכיבים הבסיסיים של הזכות לחינוך". ההשוואה לציבורים אחרים מתבססת: "בעוד שהחקיקה והפסיקה הכירו בזכויות לחינוך מגורי נפרד למגור החרדי, הדתי ולמי שמבקש חינוך משלב (בין דתיים לחינוך לונים), בוחר משרד החינוך שלא לקיים את הדין אשר נועד לאפשר לציבור הערבי להשתתף ולבנות חלקי בקביעת תכני הלימוד ובמדיניות הנוגעת למוסדות המנוהלים בשפה הערבית". ממשרד החינוך נמסר כי הוא יתייחס לנושא בהליך המשפטי.

פנימיה לילדים בסיכון בנתניה, במאוס. פרופ' בנבנישתי: "אין דין קשיש בבית אבות כדין ילד במשפחתו" צילום: מוטי מילרוד